

Admisibilitatea promovării în timpul căsătoriei a unei acțiuni în constatarea caracterului de bun comun sau bun propriu întemeiată pe dispozițiile art. 111 C.proc. civ.

**Lect. univ. dr. Soreață Maria Marieta
lect. univ. dr. Radu Roxana***

Le régime matrimonial de la communauté des biens bien que réglementé par des normes impératives n'exclut pas la possibilité que les époux exercent une action en constatation par laquelle on établit la qualité de bien commun et de bien propre des biens de la masse communautaire.

1. Considerații introductive privind regimul matrimonial. Efectele căsătoriei, ca act juridic, pot fi analizate pe două laturi, cea personală și cea patrimonială. Legitorul a constatat o reglementare aparte a categoriilor de raporturi patrimoniale care pot lua naștere între soți, precum și între aceștia și terți. Astfel, raporturile patrimoniale care iau naștere între soți în timpul căsătoriei pot fi clasificate în trei categorii:

- a) raporturi privind contribuția soților la cheltuielile casniciei;
- b) raporturi cu privire la bunurile lor;
- c) raporturi privitoare la obligația legală de întreținere.

Fiecare dintre aceste categorii de raporturi își găsește reglementarea prin norme de dreptul familiei, dar ponderea cea mai mare în ansamblul relațiilor patrimoniale o au raporturile care se nasc în legătură cu bunurile soților.

Cu privire la această categorie de raporturi, Codul Familiei, stabilește regimul juridic al bunurilor soților, precum și regimul juridic al obligațiilor pe care soții și le asumă, împreună sau separat, dar în interesul uniunii conjugale, prin ceea ce denumim generic regim matrimonial.

Noțiunea de regim matrimonial a fost definită diferit în literatura de specialitate, surprinzând în esență aceleași aspecte. Astfel în doctrina mai veche¹ regimul matrimonial a fost definit ca ansamblul de reguli care cormuiesc chestiunile de ordin pecuniar care se nasc din unirea soților prin căsătorie.

În literatura juridică franceză, s-a apreciat că regimul matrimonial constituie o reglementare pecuniară a statutului conjugal².

În doctrina națională s-a apreciat că prin regim matrimonial se înțelege totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile dintre soți cu privire la

---

* Autoarele sunt cadre didactice la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității din Craiova

¹ C. Hamangiu, I. Rosetti- Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol.3, ed, All Beck, București, 1998, p. 2.

² G. Cornu, *Les régimes matrimoniaux*, Ed. PUF, Paris 1997, p. 24.

bunurile lor, precum și raporturile în care ei intră cu terții în calitatea lor de soți, cu privire la aceste bunuri³.

În dreptul comparat regimurile matrimoniale pot fi clasificate după mai multe criterii, astfel :

a) În funcție de izvorul lor :

- regimuri matrimoniale legale.
- regimuri matrimoniale convenționale.

b) În funcție de structura lor :

- regimuri de comunitate, care la rândul lor pot fi al comunității de bunuri sau de coaciziție.

- regimuri de separație de bunuri, care pot fi regimuri de separație propriu-zisă și regimul dotal.

c) După cum pot sau nu să fie modificate :

- regimuri matrimoniale modificabile .
- regimuri matrimoniale imutabile.

Specific regimurilor matrimoniale este faptul că ele folosesc modalități diferite de gestionare a bunurilor conjugale, modalități care sunt determinate de caracteristicile de bază ale regimului concret⁴. Din acest punct de vedere puterile soților sunt diferite ca întindere sau ca substanță. Astfel, spre exemplu, în regimurile comunitare, soților li se recunoaște puterea de gestionare a masei comunitate, putere care se întemeiază fie pe mecanismele unui mandat tacit fie pe ideea de cogestivitate (în sistemul francez). În toate cazurile însă, puterile soților sunt limitate sau condiționate la săvârșirea unor acte juridice grave care pot avea drept consecință diminuarea masei bunurilor comune⁵.

2. Presumția de comunitate. Analiza regimului matrimonial presupune expunerea regimului juridic pentru cele două categorii de bunuri incluse în comunitate, bunurile comune și bunurile proprii.

Potrivit art. 30 din C. Fam." *Bunurile dobândite în timpul căsătoriei de oricare dintre soți sunt de la data dobândirii lor bunuri comune ale soților*". Prin art. 30 se instituie așa numita prezumție de comunitate, în acest sens în alin 3 al textului citat dispunându-se că nu trebuie dovedită calitatea de bun comun.

Pornind de la fundamentul căsătoriei, act juridic întemeiat pe sentimentele de afecțiune și prietenie a soților, legea prezumă că bunurile dobândite de oricare dintre soți în timpul căsătoriei sunt bunuri comune, prezumând că ambii soți au contribuit la dobândirea acestora. Contribuția poate fi directă (munca sau mijloacele ambilor soți) sau poate fi indirectă (prin economii de mijloace comune sau în cazul femeii munca în gospodărie pentru creșterea copiilor). Contribuția comună nu este o condiție pentru

³ I. P. Filipescu, *op.cit.*, p.42 ; I. Albu, *op.cit.*, p. 118 ; T.R.Popescu, *op.cit.*, p. 157 și urm

⁴ M. Soreață, *Dreptul Familiei*, Ed. Universitaria, Craiova, 2005, p.115.

⁵ P. Vasilescu, *op.cit.*, p. 24.

aplicarea prezumției de comunitate, ci ea va fi avută în vedere numai la stabilirea cotelor care se cuvin soților în cazul unei eventuale partajări a bunurilor⁶.

Prezumția de comunitate este o prezumție relativă, astfel încât ea poate fi înlăturată prin proba contrară, legea recunoscând soțului interesat posibilitatea ca prin orice mijloc de probă admis de lege, să facă dovada că anumite bunuri sunt bunuri proprii, încadrându-se în una din categoriile de bunuri prevăzute în art. 31 din C. fam.

Prezumția de comunitate se aplică pe toată durata căsătoriei, împrejurarea că soții au întrerupt conviețuirea, trăind separați în fapt, nu înlătură aplicarea prezumției. Faptul că pe durata căsătoriei sau a separației în fapt anumite bunuri au fost dobândite prin contribuția exclusivă a unuia dintre soți, nu conduce la calificarea bunurilor ca fiind bunuri proprii, ci va avea numai relevanță la stabilirea cotelor de contribuție.

Prezumția de comunitate reprezintă un efect legal al căsătoriei, iar aplicarea sa nu este condiționată nici de conviețuirea soților nici de contribuția lor la dobândirea bunurilor comune. Ea răstoarnă sarcina probei, în sensul că invocarea prezumției absolvă de probă pe cel care o invocă, toate bunurile dobândite în timpul căsătoriei fiind prezumate a fi bunuri comune, calitate care nu trebuie dovedită. Dimpotrivă cel care susține pentru toate bunurile sau numai pentru o parte dintre ele excluderea din comunitate ca fiind bunuri proprii, va trebui să facă această dovadă.

În ceea ce privește domeniul de aplicare, prezumția de comunitate se aplică tuturor categoriilor de bunuri, fără a face distincție după natura lor, cu condiția ca ele să nu se încadreze în categoria bunurilor pe care legea le califică drept bunuri proprii.

Se aplică atît în cazul în care lucrul este dobândit ca obiect al unui drept de proprietate, dat și atunci cînd el constituie obiect al unui drept de creanță, fără a deosebi în acest ultim caz, după cum un astfel de drept corespunde unui drept de natură contractuală sau extracontractuală.

3. Admisibilitatea unei acțiuni în constare promovată în timpul căsătoriei

Legiuitorul român a instituit prin norme imperative regimul comunității legale, reglementînd expres prezumția de comunitate, a cărei aplicare constituie practic principala expresie a regimului matrimonial mai sus menționat. De aceea acest regim matrimonial a fost criticat, fiind considerat rigid, constrîngător și lipsit de alternativă⁷. Cu toate acestea actualul regim matrimonial, admite cu titlu de excepție o separație de patrimonii, pe de o parte reglementînd expres categoriile de bunuri ce pot constitui bunuri proprii ale fiecăruia dintre soți (art. 31 din C. fam), iar pe de altă parte conferind prezumției de comunitate un caracter relativ.

Astfel, invocarea prezumției de comunitate nu înlătură posibilitatea recunoscută oricărui dintre soți de a promova o acțiune în constatare, prin care să solicite a se constata că un anumit bun nu este bun propriu al unuia dintre soți ci este bun comun

---

⁶ I. P. Filipescu, *op.cit.*, p.51.

⁷ Al Bacaci, *Considerații în legătură cu regimul matrimonial actual*, în *Dreptul* nr. 7/1999, p.40-49.

sau indvers⁸. Dispozițiile Codului Familiei av`nd ca obiect reglementarea raporturilor patrimoniale dintre soți nu intezic posibilitatea ca un soț să solicite, chiar în timpul cădătoriei, pe calea acțiunii în constatare, al cărui cadru procesual este dat de art. 111 C. proc. civ., să se stabilească dacă unul sau mai multe buri au carater de bunuri comune, ceea ce nu contrazice prezumția legală de comunitate, instituită în abstract de lege.

Aceasta nu anihilează interesul unui soț se a stabili, în concret, caracterul devălmăș al unui bun individual determinat, sau, dimpotrivă, de bun propriu dob`ndit în timpul căsătoriei, cu surse din afara acesteia.

Caracterul subsidiar al acțiunii în constatare, în raport de partajul de bunuri comune, nu se poate manifesta oricum, ci țin`nd cont de exigențele art. 36 al. 2 din C. fam. relative la motivele temeinice ale cererii de încetare a stării de devălmășie în timpul căsătoriei⁹.

Promovarea unei acțiuni în constatare cu acest obiect nu trebuie confundată cu o acțiune prin care în timpul căsătoriei s-ar solicita ca prin hotăr`re judecătorească să se stabilească cota de contribuție a soților la dob`ndirea comunității de bunuri, acțiune care așa cum am arătat este inadmisibilă.

De asemenea nu trebuie confundată cererea pentru constatarea calității de bun propriu sau bun comun, întemeiată pe dispozițiile art. 111 C. proc. civ, cu acțiunea prin care se solicită stabilirea contribuției exclusive la dob`ndirea unui bun comun, acțiune indamisibilă pe calea unei acțiuni separate.

Proprietatea soților asupra bunurilor comune este o proprietate comună în devălmășie, care se păstrează p`nă la partajarea bunurilor. În cadrul procesului de partaj se stabilește cota de contribuție a fiecărui soț la dob`ndirea tuturor bunurilor comune, și ni la dob`ndirea fiecărui bun în parte. De aceea este pe deplin admisibilă formularea pe cale separată a unei acțiuni prin care să se solicite constatarea calității de bun propriu cu privire la un bun individual determinat, dar este inadmisibilă formularea pe cale separată a unei cereri prin care se solicită constatarea contribuției exclusive la dob`ndirea unui bun ce face parte din masa comunitară, întruc`t aspecte privind contribuția soților nu se dicută dec`t în cadrul unei cereri de partaj, și cu privire la întreaga masă comunitară¹⁰.

Inadmisibilitatea unei astfel de cereri este consecința directă a specificului dreptului de proprietate comună în devlmășie, caracterizată prin faptul aparține nefacționat titularilor codevlmăși, iar la încetarea stării de comunitate, împărțeala se face tot prin unicitate de cote, stabilită pentru ficare soț, în raport cu contribuția reală a

---

⁸ Plenul Tribunalului Suprem, decizia de îndrumare nr. 3/1974 în CD 1974, p. 11-14; Trib Suprem, s, civ., dec. nr. 1249/1972, în R.R.D., nr 2/1973, p.161.

⁹ ICSJ, Secția civilă, dec. nr. 4062 din 26.05.2004, în E. Roșu, *Dreptul Familiei, Practică judiciară, Hotărâri CEDO*, ed. Hamangiu, București 2007, p. 182

¹⁰ ICSJ, Secția civilă, dec. nr. 2502 din 30.03.2005, în E. Roșu, *Dreptul Familiei, Practică judiciară, Hotărâri CEDO*, ed. Hamangiu, București 2007, p. 174.

fiecăruia la dob`ndirea bunurilor, și nu prin stabilirea mai multor cote în raport cu fiecare bun în parte¹¹.

Din punct de vedere practic, problema care se ridică este în ce măsură poate fi formulată în cadrul unei cereri de partaj (care este o acțiune în realizare) o cerere în constatarea calității de bun comun sau propriu, dat fiind regimul juridic specific al acțiunii în constatare, respectiv faptul că aceasta are caracter subsidiar în raport cu o acțiune în realizare.

Încă în practica judiciară nu se realizează întotdeauna distincție între o cerere în constatarea calității de bun comun sau propriu, cerere prin care instanța nu trebuie să cerceteze cota de contribuție la dob`ndirea bunului ci existența unui drept de proprietate exclusivă cu privire la unul sau mai multe bunuri individual determinate, sau dimpotrivă a unui drept de proprietate comună în devălmășie ( ex. bun dob`ndit după desfacerea căsătoriei din prețul obținut ca urmare a înstrăinării unui bun comun de către unul dintre foștii soți), cu o cerere prin care se solicită stabilirea unei contribuții majorate sau exclusive cu privire la un bun determinat din masa comunitară.

Așa cum precizam mai sus, întruc`t legiuitorul nu stabilește nici măcar în mod orientativ cota de contribuție a soților la dob`ndirea bunurilor comune, în cadrul cererii de partaj, se poate solicita reținerea unei cote de contribuție majorată, sau contribuție exclusivă, însă aceasta se va analiza cu privire la întreaga masă de bunuri și nu prin raportare la bunuri individual determinate, indiferent de valoarea acestora.

Considerăm că, sub aspect procedural, în cazul în care prin cererea de partaj sunt incluse și bunuri care, deși dob`ndite în timpul căsătoriei, pot fi calificate bunuri proprii, pe cale reconvențională se poate solicita constatarea calității acestora de bunuri proprii și excluderea lor la masa partajabilă, urm`nd ca în susținerea calității de bun propriu să fie invocată una dintre ipotezele reglementate de art. 31 din C.Fam, și nu contribuția exclusivă la dob`ndirea acestuia.

---

¹¹ CA Galați, Secția civilă, decizia civilă nr. 835 din 4.11.2005, portal.just.ro